

ПРАОНУК КОБЗАРЯ ДМИТРО КРАСИЦЬКИЙ НА ІСТОРИЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ ДДУ

Д. Ф. Красицький (1901–1989)

Ця публікація є своєрідним продовженням двох попередніх студій «Добре слово про найстарішу кафедру ДНУ» та «Історичний факультет ДДУ: перші повоєнні випуски (1945–1946 рр.)», які були надруковані відповідно у № 10 (2011 р.) та № 1 (2012 р.) часопису «Бористен» [12; 13]. Стаття присвячена Дмитру Філімоновичу Красицькому — праонуку Т. Г. Шевченка, проректору ДДУ з навчально-наукової роботи (1943–1944 рр.), декану історичного факультету (1943–1946 рр.), завідувачу кафедри історії народів СРСР (1943–1946 рр.).

На жаль, ця непересічна особистість, його внесок в організацію навчального і наукового процесу як на історичному факультеті, так і університеті в цілому, підготовці перших повоєнних випусків істориків 1945–1946 рр. тривалий час залишались поза увагою дослідників. Про перебування в ДДУ Д. Ф. Красицького лише побіжно згадувалося в біографічних довідниках 70–80-х рр. ХХ ст. [2; 11; 25]. Творчість Д. Ф. Красицького, передусім, як письменника-шевченкознавця, ретельно аналізувалася переважно на сторінках літературознавчих оглядів, що з'явилися на початку ХХІ ст. [1; 3; 4; 26].

У зв'язку з цим виникла нагальна потреба у залученні маловідомих джерел з метою більш ґрунтовного вивчення т. з. «університетської» доби у біографії Д. Ф. Красицького, яка була пов'язана з історичним факультетом ДДУ повоєнного часу (1943–1946 рр.).

Перша згадка про Д. Ф. Красицького була знайдена авторами у відділі рідкісної книги Наукової бібліотеки ДНУ імені Олеса Гончара, де зберігається 6 дипломних робіт випускників історичного факультету 1945 р., відгуки наукових керівників та рецензії викладачів. Серед них — 2 рецензії завідувача кафедри історії народів СРСР Д. Ф. Красицького, який нерідко підписував документацію як «завідувач кафедри історії народів СРСР та України» [14; 20].

Згодом в Музеї історії ДНУ імені Олеса Гончара була виявлена особиста справа доцента Дмитра Філімоновича Красицького, де міститься невідома раніше інформація щодо його науково-педагогічної діяльності в ДДУ і історичному музеї імені Д. І. Яворницького.

Д. Ф. Красицький народився у 1901 р. у родині селян-бідняків в с. Зелена Діброва на Черкащині [24, арк. 1]. Генеалогічне древо Д. Ф. Красицького свідчить, що його прабабкою була Катерина Григорівна Шевченко (1806–1850) — старша сестра геніального Кобзаря, яка у 1823 р. взяла шлюб з Антоном Григоровичем Красицьким (1794–1848). У них народилося 12 дітей, з яких до повноліття дожило лише четверо: Федір, Степан, Яким та Максим. Яким Антонович був дідом Д. Ф. Красицького по лінії батька Філімона Якимовича [6, с. 7].

У 1924 р. Дмитро закінчив Київський Інститут Народної Освіти. У 1925–1927 рр. заочно навчався у Комуністичному університеті імені Я. М. Свердлова. У роки Великої Вітчизняної війни (1941 — листопад 1943 рр.) знаходився у лавах Червоної армії, де отримав звання майора, за проявлену мужність та героїзм Дмитро Філімонович був нагороджений орденом «Червоної Зірки» [24, арк. 1].

В характеристиці Д. Ф. Красицького від 20.11.1946 р., яку підписав ректор держуніверситету Л. Й. Сафронів, йде мова про те, що з 1 листопада 1943 р. по 1 березня 1946 р. Дмитро Філімонович працював в ДДУ у якості доцента і завідувача кафедри історії народів СРСР. Зазначалося, що він викладав

лекції «хорошим, популярним языком на високом теоретическом уровне», користувався авторитетом серед колег і студентів університету, нерідко виступав з лекціями перед трудящими міста та області [24, арк. 1].

Відповідно до нормативних вимог того часу перед дипломуванням студенти повинні були обов'язково складати державні іспити. Серйозним випробуванням для 16 випускників історичного факультету 1944/1945 рр. н. став державний іспит з дисципліни «Історія СРСР», який відбувся 12 липня 1945 р. Головою ДЕКу був доцент І. Кропотва, екзаменатором — завідувач кафедри історії народів СРСР, доцент Д. Ф. Красицький [15, арк. 4].

Протоколи засідань ДЕК 1944–1945 рр. свідчать, що всі без винятку питання в білетах були сформульовані Д. Ф. Красицьким українською мовою, яку він досконало знав ще з дитячих років як справжній патріот і нащадок Т. Г. Шевченка. Проте переважна більшість студентів-істориків давала відповідь російською. Екзаменаційний білет складався з трьох питань і хронологічно охоплював період від найдавніших часів до 1945 р. [15, арк. 4–6].

Саме в цей період Дмитро Філімонович працював директором Дніпропетровського історичного музею імені Д. І. Яворницького. У 1944 р. він організував і очолив етнографічну експедицію по Дніпру, до якої увійшли наукові співробітники музею і п'ять студентів ДДУ. У звіті про цю експедицію Д. Ф. Красицький підкреслює, що за п'ятнадцять днів під час пішої подорожі від Дніпропетровська до Запоріжжя було виявлено 700 знахідок, з них — 500 унікальних. Вони стали підґрунтям для запланованих трьох публікацій: 1) «Понад Дніпром» (Д. Красицький); 2) «Кромлехи середньої течії Дніпра» (М. Карлов); 3) «Слов'янські кладовища на березі середньої течії Дніпра» (Д. Красицький, С. Нокельський) [5, арк. 4]. На жаль, особиста справа Д. Ф. Красицького не дає інформації про його подальший життєвий шлях. Є лише довідка від 19 вересня 1947 р. про його роботу в ДДУ з 01.11.1943 по 01. 03. 1946 рр., яка

Про авторів:

В'ячеслав МИРОНЧУК — заступник декана історичного факультету, доцент ДНУ імені Олеса Гончара;
Вадим МЕДЯНИК — магістр історії, аспірант ДНУ імені Олеса Гончара.

завірена печаткою і особистим підписом секретаря заповідника «Києво-Печерська Лавра» Левченком [23, арк. 3].

Як надалі склалася доля Д. Ф. Красицького? У 1946 р. він оселився в Києві. Працював директором, а згодом — заступником директора з наукової роботи будинку-музею Т. Г. Шевченка. 23 роки був членом редколегії журналу «Людина і світ», членом методичної ради товариства «Знання», надрукував більше 500 статей і нарисів з літературознав-

ства та шевченкознавства [3, с. 3–4].

Помер у 1989 р. Похований у Києві [3, с. 5]. Память про батька зберігає його донька Тамара Красицька, випускниця Київського університету, географ за фахом. Вона мешкає в Севастополі. Племянниця Дмитра Філімоновича — Людмила Красицька є президентом Всеукраїнського благодійного культурно-наукового фонду Т. Г. Шевченка [6, с. 7].

Таким чином можна зробити висновок про те, що Дмитро Філімонович

Красицький навіть у нелегкі повоєнні часи, перебуваючи на відповідальних посадах проректора ДДУ з навчально-наукової роботи (1943–1944 рр.), декана історичного факультету (1943–1946 рр.), завідувача кафедри історії народів СРСР (1943–1946 рр.) залишався справжнім патріотом України. В міру своїх сил він зберігав та примножував традиції українського народу, пам'ятаючи про свого славетного пращура Т. Г. Шевченка.

Бібліографічні посилання

1. Дзюба Г. І. Дмитро Філімонович Красицький: біогр. довідка / Г. І. Дзюба // *Люди і долі: худож.-публіц. вид.* — Черкаси, 2001. — с. 38–40.
2. Дмитро Красицький // *Письменники України у Великій Вітчизняній: біобібліогр. довід.* — К.: Рад. письменник, 1980. — с. 178.
3. Дмитро Філімонович Красицький // *Літературно-мистецький вернісаж Черкащини: метод.-бібліогр. матер.* — Вип. 9. — Черкаси, 2011. — с. 3–5.
4. Дмитро Красицький: біогр. довідка // *Криничка: антол. творів письм. Черкащини для дітей та юнацтва.* — Черкаси, 2009. — Т. 1. — с. 103–112.
5. Звіт експедиції по Дніпру під керівництвом Д. Ф. Красицького 1944 р. // *Музей історії ДНУ імені Олесея Гончара*, ф. 1, оп. 1, спр. 10, арк. 4.
6. Іваськів Л. Про нащадків Тараса Шевченка / Л. Іваськів // *Свобода.* — № 34. — с. 7.
7. Красицький Д. Ф. Гілки Шевченкового роду / Д. Красицький, Л. Красицька // *Літературна Україна.* — 1987. — 17, 24 вересня; 12, 19 листопада, 3 грудня.
8. Красицький Д. Ф. Дітям про Тараса Шевченка / Д. Ф. Красицький. — К.: Радянська школа, 1962. — 78 с.
9. Красицький Д. Ф. Т. Г. Шевченко — борець проти релігії / Д. Ф. Красицький. — К., 1956. — 29 с.
10. Красицький Д. Ф. Юность Тараса. Рассказы о юности Т. Г. Шевченко / Д. Ф. Красицький. — М.: Дет. лит., 1964. — 207 с.
11. Красицький Дмитро Філімонович // *Письменники Радянської України: бібліогр. довід.* — К.: Рад. письменник, 1981. — с. 134.
12. Мирончук В. Д. Добре слово про найстарішу кафедру ДНУ / В. Д. Мирончук // *Бористен.* — 2011. — № 10. — с. 28–29.
13. Мирончук В. Д. Історичний факультет ДДУ: перші повоєнні випуски (1945 — 1946 рр.) / В. Д. Мирончук, В. Ю. Медяник // *Бористен.* — 2012. — № 1. — с. 22–24.
14. Отзыв-рецензия о работе ст-ки IV курса истор. ф-та ДГУ т. Нины Сергеевны Ефимовой на тему «Оборона Севастополя 1854–1855 гг.» зав. каф. истории народов СССР, доц. Д. Красицкого от 07.07.1945 г. // *Відділ рідкісної книги Наукової бібліотеки ДНУ імені Олесея Гончара*, ф. 1, оп. 1, спр. 4, арк. 1.
15. Протокол № 2 заседания Государственной экзаменационной комиссии исторического факультета Днепрпетровского госуниверситета от 12.07.1945 г. Экзамен по дисциплине «История СССР» // *Архів ДНУ імені Олесея Гончара*, ф. 1, оп. 1-л, арк. 4–6.
16. Протокол № 3 заседания Государственной экзаменационной комиссии исторического факультета Днепрпетровского госуниверситета по защите дипломных работ от 16.07.1945 г. // *Архів ДНУ імені Олесея Гончара*, ф. 1, оп. 1-л, арк. 7.
17. Протокол № 4 заседания Государственной экзаменационной комиссии по историческому факультету ДГУ от 24.06.1946 г. Экзамен по дисциплине «История СССР» // *Архів ДНУ імені Олесея Гончара*, ф. 1, оп. 1-л, арк. 11–16.
18. Протокол № 6 заседания Государственной экзаменационной комиссии по историческому факультету ДГУ от 27.06.1946 г. // *Архів ДНУ імені Олесея Гончара*, ф. 1, оп. 1-л, арк. 22–24.
19. Протокол № 10 заседания Государственной экзаменационной комиссии по историческому факультету ДГУ от 30.06.1946 г. // *Архів ДНУ імені Олесея Гончара*, ф. 1, оп. 1-л, арк. 26–27.
20. Рецензия о работе ст. К. Авилевой на тему «Реформы Петра» зав. каф. истории народов СССР,

доц. Д. Красицкого от 15.07.1945 г. // *Відділ рідкісної книги Наукової бібліотеки ДНУ імені Олесея Гончара*, ф. 1, оп. 1, спр. 1, арк. 1.

21. Список студентов-выпускников за 1944/45 учебный год // *Архів ДНУ імені Олесея Гончара*, ф. 1, оп. 1-л, 57 арк.

22. Справка доц. Красицкому Д. Ф. от 21 января 1944 г. // *Музей історії ДНУ імені Олесея Гончара*, ф. 1, оп. 1, спр. 10, арк. 2.

23. Справка тов. Красицкому Д. Ф. от 19 сентября 1947 г. // *Музей історії ДНУ імені Олесея Гончара*, ф. 1, оп. 1, спр. 10, арк. 3.

24. Характеристика на доцента Красицкого Дмитрия Філімоновича // *Музей історії ДНУ імені Олесея Гончара*, ф. 1, оп. 1, спр. 10, арк. 1.

25. Хінкулов Л. Ф. Красицький Дмитро Філімонович / Л. Ф. Хінкулов // *Шевченківський словник.* — Т. 1. — К., 1976. — С. 237.

26. 100 років з дня народження письменника-шевченкознавця Д. Ф. Красицького // *Календар пам'ятних дат Черкащини на 2001 рік.* — Черкаси, 2001. — с. 38–40.

■